

Provinciale Staten van de Provincie Fryslân

Leeuwarden, 18 juni 2024

Verzonden, **18 JUN 2024**

Ons kenmerk : 02265612
Domein/ Team : Financieel Beleid en Businesscontrol
Behandeld door : J. [REDACTED] / (058) 292 [REDACTED] of [REDACTED]@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) : 1

Onderwerp : Effecten meicirculaire Provinciefonds 2024

Geachte Statenleden,

Op 23 april 2024, kenmerknummer 02219996, hebben wij u geïnformeerd over de consequenties voorjaarsnota 2024 van het Rijk voor het financieel kader van onze provincie. Op 24 mei 2024, kenmerknummer 02230073, hebben wij u vervolgens geïnformeerd over het vervolgproces rondom de circulaire Provinciefonds. Zoals toen aangegeven informeren wij u met deze brief over de doorrekening van de meicirculaire provinciefonds. Deze meicirculaire is gebaseerd op de Voorjaarsnota. De inhoud van circulaire sluit aan bij onze brief van 23 april. Ook is er nu een aantal decentralisatie uitkeringen toegekend.

De meicirculaire is onder voorbehoud van parlementaire besluitvorming. Het risico bestaat dat, mede gezien het nieuwe hoofdlijnenakkoord, er mogelijk nog aanpassingen op de voorjaarsnota plaatsvinden. Daarom zullen wij, zoals in de brief van 24 mei is aangegeven, de effecten van deze circulaire pas in de begroting verwerken ná de parlementaire besluitvorming. Hierover zullen wij u dan wederom informeren. De Eerste Kamercommissies voor Financiën heeft op 11 juni 2024 besloten dat er geen apart debat zal worden gehouden over de Voorjaarsnota. De planning van de behandeling door de Eerste Kamer van de suppletoire begrotingen bij de Voorjaarsnota 2024 is nog niet duidelijk c.q. vastgesteld.

De inkomsten uit provinciefonds bestaan uit een algemene uitkering en decentralisatie-uitkeringen. De meicirculaire 2024 (bijlage 1) heeft, doordat er sprake is van wijzingen in de algemene en decentralisatie-uitkeringen, effect op ons financieel kader. Deze worden in het vervolg nader toegelicht.

Algemene uitkering

In de meicirculaire zijn de punten uit de voorjaarsnota verwerkt. Conform de brief van 23 mei betekent dit voor de algemene uitkering dat:

- De opschalingskorting met ingang van 2026 is geschrapt.
- De nieuwe bbp-systematiek met in gang van 2024 wordt ingevoerd en de negatieve financiële effecten hiervan worden gecompenseerd.
- De provincies vanaf 2026 worden gecompenseerd voor de opcenten derving 2026-2030. Dit wordt pas na parlementaire besluitvorming hierover via het provinciefonds uitgekeerd. Van het IPO hebben wij begrepen dat dit pas in 2025 via een circulaire wordt verwerkt.
- Er wordt verder onderzoek gedaan naar de vraag of de bbp-systematiek evenredig meebeweegt met de ontwikkeling van de kosten op beleidsterreinen openbaar vervoer, beheer en onderhoud van infrastructuur en natuurbeheer.
- Er een plan wordt uitgewerkt om te komen tot het (mogelijk) verminderen van het aantal specifieke uitkeringen.

In deze meicirculaire zien we alleen de financiële effecten van de eerste twee punten terug. Voor de totale financiële effecten van deze circulaire: zie onderdeel 'Financieel kader en VAR'.

Afschaffen van de opschalingskorting

Provincies en gemeenten pleiten al jaren voor de afschaffing van de opschalingskorting. De oploop van de opschalingskorting was in de periode 2022-2025 bevroren en verdwijnt nu definitief. Hierdoor komt vanaf 2026 landelijk structureel € 40 mln. terug in het Provinciefonds.

Deze afschaffing heeft voor de provincie een positief effect op de uitkering uit het provinciefonds.

Nieuwe normeringssystematiek voor provincie- en gemeentefonds

Provincies en gemeenten worden voor het grootste deel gefinancierd uit het provincie- en gemeentefonds. Het accres (de jaarlijkse groei) van het provinciefonds bewoog tot nu toe mee met de Rijksuitgaven, de trap-op/trap-af normeringssystematiek. Het Rijk zal nu vervroegd (van 2027 naar 2024) de accresontwikkeling van het provincie- en gemeentefonds koppelen aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Met deze bbp-systematiek wordt meer stabiliteit in de groei van het provincie- en gemeentefonds verwacht, omdat het gebaseerd is op een 8-jaars historisch gemiddelde groei (volumedeel van het bbp). Jaarlijks blijven de fondsen daarnaast meebewegen met de inflatie (prijsdeel van het bbp).

Door de vervroegde invoering van de bbp-systematiek worden de accessen van het provinciefonds vanaf 2024 herrekend. Vooral in 2024 en 2025 valt het accres lager uit dan het huidige accres op basis van trap-op-trap-af systematiek. In de voorjaarsnota compenseert het Rijk dit verschil in 2024 volledig en in 2025 leidt dit tot een incidentele korting van € 40 mln. op het provinciefonds. Vanaf 2026 zijn de BBP accessen en de huidige accessen vrijwel gelijk.

Financiële gevolgen voor onze provincie

Bij de raming van het provinciefonds houden wij een voorzichtigheidsmarge aan ten opzichte van de circulaire. Voor 2024 was het accres geraamd op 12,1% waarbij wij 5% lager hebben meegenomen in het financieel kader. Voor 2025 was het accres geraamd op 5,6% waarbij wij 2% lager hebben meegenomen in het financieel kader. Inmiddels heeft het Rijk aangegeven dat er sprake is van het zogenaamde trap-af effect namelijk dat de Rijks-uitgaven achterblijven waardoor het accres in 2024 en 2025 verlaagd wordt ten opzichte van de septembercirculaire 2023.

In het voorstel van het Rijk worden de provincies echter volledig gecompenseerd voor het verschil in accres versus de bbp-systematiek. Omdat de bbp-systematiek stabiel is dan het huidige accres kunnen wij onze voorzichtigheidsmarge weer beperken tot 1% ten opzichte van de raming van het Rijk.

Taakmutaties

Via de algemene uitkering zijn de volgende twee taakmutaties verwerkt en meegenomen in de concept begrotingswijziging (bijlage 3).

Bodembescherming

Dit betreft een tegemoetkoming in de kosten van het ambtelijk apparaat dat zorgdraagt voor het uitvoeren van de taken die de Wet bodembescherming toekent aan bevoegde gezagen (gemeenten en provincies). Via deze circulaire wordt deze tegemoetkoming gecontinueerd voor de periode 2024-2030. Het gaat jaarlijks om een bedrag van (afgerond) € 155.000,-.

Aanvalsplan grutto

Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) waar het zwaar beheer voor het Aanvalsplan grutto onderdeel van uitmaakt. Voor de periode 2023-2027 zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld voor de zeven weidevogelprovincies. Via deze circulaire wordt het bedrag voor 2024-2027 uitgekeerd. Het gaat voor de provincie Fryslân om € 0,4 mln. in 2024, oplopend naar € 0,8 mln. in 2027.

Overige mutaties

BTW compensatiefonds (BCF)

Jaarlijks wordt in de meircirculaire de definitieve ruimte onder het plafond van het BCF bepaald. Bij de definitieve afrekening over 2023 blijkt deze ruimte te zijn toegenomen met € 32,7 miljoen (op totaalniveau van alle provincies) en is verwerkt in deze circulaire.

Maatstaven

De algemene uitkering wordt bepaald door een aantal maatstaven te vermenigvuldigen met een bedrag per eenheid. Een aantal van deze maatstaven is geactualiseerd (o.a. inwoners, inwoners in landelijke gebieden, inwoners vervoersregio en aandeel binnenwater). Deze mutaties zijn financieel verwerkt in het provinciefonds.

Afrekening 2023

Bij de meircirculaire heeft de afrekening plaatsgevonden over de uitkering over 2023. De provincie moet nog een bedrag van € 455.100,- terug betalen. Deze afrekening is meegenomen in berekening van het financiële effect van deze circulaire.

Decentralisatie-uitkering

In de meicirculaire 2024 zijn zeven decentralisatie-uitkeringen toegekend voor 2024.

Programma 2 - Infrastructuur

1. Openbaar vervoer

Het Openbaar vervoer ontvangt drie decentralisatie-uitkeringen. Twee daarvan in het kader van de uitvoering van de motie Bikker c.s. en de motie Grinwis c.s. en één in verband met de compensatie van de herijking studenten OV-reisproduct (motie-Krul c.s.).

a. Voorkomen tariefstijging (€ 3.926.512,-)

Met deze decentralisatie-uitkering over 2024 worden alle OV vervoerders in Nederland gecompenseerd voor het niet doorvoeren van een tariefstijging in 2024. De compensatie is structureel. De uitkering wordt door ons in 2024 volledig beschikt en uitbetaald.

b. OV-aanbod verbeteren en op peil houden (€ 5.702.354,-)

Met deze decentralisatie-uitkering over 2024 krijgen alle OV autoriteiten (waaronder de provincie Fryslân) middelen om het OV aanbod te verbeteren en op peil te houden. De uitkering is structureel en wordt in 2024 deels door ons beschikt en uitbetaald. De provincie Fryslân heeft met deze middelen in 2024 extra busvervoer ingekocht voor ca. € 2,5 mln. en gaat een actie korting voor het OV invoeren voor ca. € 0,6 mln. Van deze decentralisatie-uitkering over 2024 wordt ca. € 2,6 mln. niet uitgegeven in 2024 maar doorgeschoven naar 2025. Dat is noodzakelijk om de volgende drie redenen.

Ten eerste: omdat de decentralisatie-uitkering voor compensatie herijking studenten OV-reisproduct (SOV) alleen in 2024 van toepassing is (zie ook punt c). Hierdoor dreigt een forse korting op de vergoeding die OV vervoerders in 2025 en volgende jaren ontvangen voor het SOV. Doorvoeren van de korting betekent dat alle OV vervoerders flink moeten snijden in de dienstregeling. In de provincie Fryslân zal dat leiden tot een sterke afname van de regionale bereikbaarheid, met name op het platteland. Voor de provincie Fryslân gaat het om een korting van maximaal € 7,3 mln. per jaar. Het is nog onzeker of het Rijk met een regeling komt om dit zogeheten SOV risico weg te nemen. Doorschuiven van ca. € 2,6 mln. stelt de provincie in staat om, bij het uitblijven van een nationale regeling, het SOV risico deels op te vangen en verschraving van het OV op het platteland binnen de perken te houden.

Ten tweede: omdat de decentralisatie-uitkering expliciet gelabeld is door het Rijk om het OV aanbod te verbeteren en op peil te houden. Doorschuiven betekent dat de middelen voor dit doel beschikbaar blijven. Alhoewel de provincie de besteding van de middelen aan het OV niet hoeft te verantwoorden zijn hier wel in het Nationaal Openbaar Vervoerberaad bestuurlijke afspraken over gemaakt. De vervoersautoriteiten, waaronder de provincie Fryslân, is ook gehouden aan deze afspraken.

Ten derde: volledige besteding van deze decentralisatie-uitkering over 2024 is eenvoudig niet mogelijk. Door schaarste in personeel en materieel kunnen OV vervoerders eenvoudig weg niet meer aanbod bieden.

c. *Compensatie van de herijking studenten OV-reisproduct (€ 7.256.185,-)*

Met deze decentralisatie-uitkering worden alle OV vervoerders in Nederland gecompenseerd voor de in 2024 door het ministerie van OCW doorgevoerde herijking/bezuiniging op de vergoeding die vervoerders ontvangen voor het Studenten OV-reisproduct (SOV). De compensatie is éénmalig – dit betekent dat het zogeheten SOV risico in 2024 is weggenomen maar in 2025 en daarna opnieuw dreigt. Deze uitkering over 2024 wordt in 2024 volledig beschikt en uitbetaald.

Programma 4 – Ruimte en Klimaat

2. *Uitvoeringskosten Omgevingswet (€ 76.099,-)*

Deze middelen worden beschikbaar gesteld voor het bereiken van de doelen van de Omgevingswet. De provincies ontvangen een uitkering naar rato van de omvang van de algemene uitkering.

Dit bedrag wordt in 2024 gebruikt voor de dekking van de kosten van inzet van personeel.

Programma 5 – Economie en Mienskip

3. *Amendement Friese taal (€ 1,4 mln.)*

Het ministerie van OCW stelt voor 2024 € 1,4 mln. beschikbaar aan de provincie Fryslân voor leraren Fries in het primair- en voortgezet onderwijs naar aanleiding van het amendement-Van der Molen c.s. Het doel is om het Friese onderwijs te optimaliseren.

In 2024 wordt een deel van de middelen ingezet (€ 200.000,-). Het restant wordt doorgeschoven naar 2025 e.v. De argumentatie hierbij is als volgt.

“It bedrach fan € 1,4 mln. is in útkomst fan de nije bestjoersôfspraken mei it Ryk fan de BFTK 2024-2028 dy't begjin april dit jier ûndertekene is. Pas nei de definitive ûndertekening koe de provinsje fan út de amtlike tsjinst starte mei de tarieding fan de besteging fan dizze middels. Mei it ûnderwiisfjild kin dus dêrom pas yn de twadde helte fan dit jier de tarieding dien wurde foar de plannen wêr't fan ôf 2025 pas de besteging en útfiering plak fine sille”.

4. *Wet gebruik Friese taal (€ 150.000,-)*

Dit bedrag is bedoeld als bijdrage in de kosten van uitvoering van de Wet gebruik Friese taal voor het jaar 2024. Dit bedrag wordt in 2024 gebruikt voor in de inzet van personeel en wordt toegevoegd aan het capaciteitsbudget.

5. *DINGtiid (€ 26.000,-)*

Wij ontvangen in 2024 € 26.000,- voor de uitvoering van het jaarplan van DINGtiid, het adviesorgaan voor de Friese taal. DINGtiid is op 1 januari 2014 met de inwerkingtreding van de Wet gebruik Friese taal ingesteld.

Het totaal aan decentralisatie uitkeringen is hieronder opgenomen.

(bedragen x € 1mln)	2024	2025	2026	2027	2028
Decentralisatie uitkeringen	27,5	15,9	13,5	3,6	3,3

Financieel kader en de VAR

Hieronder geven wij de consequenties van de meicirculaire weer voor ons financieel kader en de VAR. Dit onder het eerder aangegeven voorbehoud van vaststelling van de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk door de Eerste Kamer. Over de definitieve wijziging van de begroting op basis van deze besluitvorming zullen wij u te zijner tijd informeren.

Financieel kader

Vanwege de hoge accresen in 2024 en 2025 zijn relatief hoge voorzichtigheidsmarges toegepast van respectievelijk 5% en 2%. In het voorstel van het Rijk worden wij echter volledig gecompenseerd voor het verschil in accres versus de bbp-systematiek. Omdat de bbp-systematiek stabiel is dan het huidige accres kunnen wij onze voorzichtigheidsmarge weer beperken tot 1% ten opzichte van de raming van het Rijk.

Omdat er minder hoge voorzichtigheidsmarges nodig zijn, levert dit een positief resultaat van € 38,2 mln. op in de periode 2024-2027 en € 7 mln. structureel vanaf 2033. Dit is incl. het effect van het vervallen van de opschalingskorting. Voorgaande is in lijn met hetgeen eerder middels een brief over de effecten van de Voorjaarsnota kenbaar is gemaakt aan PS.

De afrekening over 2023 leidt daarnaast nog tot lagere inkomsten in 2024 van € 0,5 mln.

Genoemde mutaties van de meicirculaire worden aan het eind van het jaar via het begrotingssaldo toegevoegd aan de VAR.

VAR

Onderstaand is het effect van de meicirculaire op de omvang van de VAR weergegeven. We zien dat de VAR aan het einde van de bestuursperiode (2027) toeneemt van € 76,4 mln. (stand kadernota 2025) naar € 114,2 mln.

(bedragen x € 1mln)	Stand ultimo 2027
Stand kadernota 2025	76,4
Effecten meicirculaire - accres en opschalingskorting	38,2
Effecten meicirculaire - afrekening 2023	-0,5
Stand van de VAR ná circulaire	114,2

Noot: er is nog geen rekening gehouden met de financiële effecten van de bestuursrapportage. Deze cijfers zijn namelijk nog concept. Bij de bestuursrapportage wordt onder andere de vrijval van de gebiedsbudgetten ad. € 5 mln. verwerkt.

Door de extra inkomsten komt de weerstandsratio binnen de bestuursperiode (2023-2027) hoger uit dan de minimale stand van 1,4. De financiële ruimte boven de 1,4 bedraagt € 17,3 mln.

De compensatie voor de opcenten derving is niet verwerkt in deze circulaire en daarom niet meegenomen. Het effect hiervan voor 2026 en 2027 wordt geraamd op totaal € 10 mln. en structureel € 5 mln. In de eerdere brief aan de Staten over de consequenties van de Voorjaarsnota zijn deze middelen wel meegenomen in de financiële doorkijk.

Samen met de eerder genoemde € 7mln. levert dit ten opzichte van meerjarenraming bij de kadernota (- € 3 mln. in 2033) een plus op van € 12 mln. Op basis van deze cijfers wordt derhalve een positief begrotingsresultaat verwacht van € 9 mln. in 2033.

Tot slot

De Kadernota 2026 en in de voorbereiding daarnaartoe is het moment om met u als Staten een integrale afweging te maken en voorstellen te doen op de verwachte ontstane ruimte in de VAR. Op dat moment (voorjaar 2025) zijn ook de resultaten bekend van de tussenbalans bestuursakkoord 2023-2027. Dit geeft zicht op waar bijgesteld moet worden om de afgesproken doelen en resultaten te behalen in deze bestuursperiode.

Wij gaan er van uit u hiermee voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.

etaris